

Structuri propoziționale intrapropoziționale cumulative (spicuri)

de

Petru Zugun

L'auteur affirme l'existence intrapropositionnelle de structures syntaxiques ayant des prédicats (qu'on appelle *secondaires*) spécifiques, du point de vue sémantique ou/et grammatical, éventuellement des sujets *secondaires* aussi, spécifiques, par rapport à ceux correspondants (qu'on appelle principaux) de la proposition intégratrice ; de même, ces structures (abréviation en roumain : *SPIC*) peuvent comprendre des déterminants qui leur soient propres. Les prédicats des *spic*-s sont exprimés par des verbes à des modes impersonnels. Les sujets et les prédicats secondaires ont également, dans le cadre de la proposition, des fonctions syntaxiques de déterminants. On introduit également d'autres notions, portant des noms (en roumain) spécifiques : *spic*, *sujet secondaire*, *prédicat secondaire* e.a. Ainsi, le cumul syntaxique, jusqu'à ce moment limité à des parties de proposition (attribut circonstanciel e.a.) est élargi aux *spic*-s.

I. Soluția identificării de propoziții infintivale și gerunziale – de ce nu și participiale sau conținând verbe la supin? –, cu predicate exprimate prin moduri considerate predicative și acestea, nu numai cele cu verbe la modurile personale, are dezavantaje majore, cunoscute, precum segmentarea excesivă a frazei în propoziții neindependente, interpretarea prepozițiilor și locuțiunilor prepoziționale ca avînd rol de conjuncții, nesoluționarea contradicției între acceptarea „predicativului nominal” și negarea existenței lui în construcțiile în care „verbele copulative” sînt la moduri nepersonale, de asemenea și impunerea obligației de relaționa intrapropozițional predicate exprimate prin verbe la moduri personale cu verbe impersonale (la moduri nepersonale), dar, mai ales, nesoluționarea contradicțiilor generate de diferențierea subiectului și numelui predicativ proprii ale acestora, de subiectul și numele predicative ale propozițiilor tradițional integratoare. Consecința negativă generală este neobservarea funcțiilor duble ale acestor predicate, deci a cumulului lor sintactic de tip propozițional, un cumul specific, *sui generis*, astfel că realitatea complexă a funcției de comunicare, realizată prin ele, este numai parțial identificată (considerăm cunoscută bibliografia temei). Soluția pe care o propunem, pentru a evita dezavantajele majore semnalate, constă în recunoașterea noțiunii de *structuri propoziționale intrapropoziționale cumulative* (abreviat: *spic*-uri sau *spicuri*), iar tehnica identificării acestora – în relaționarea sistematică a fiecărei părți de propoziție cu toate celelalte. De fapt, acest tip de relaționare este principalul câștig al propunerii noastre.

Părțile de propoziție prin care identificăm spicurile sînt subiectul, propriu lor, gramatical sau numai semantic, sau comun cu acela al propoziției integratoare, – fapt care atrage identificarea predicatului, totdeauna propriu lor –, exprimat prin verbe la moduri nepersonale, părți de propoziție pe care le numim subiecte *secundare* și predicate *secundare* (altul decît cel *principal*) ale propoziției integratoare, obișnuit singurele cumulative în spicuri din care pot face parte și alte părți de propoziție, determinanți. Formează spicuri și construcțiile sintactice propoziționale care nu conțin subiect propriu, cel puțin subiect specific semantic, în de exemplu, *văzîndu-l*, *l-am chemat*. Subiectul secundar trimite fie la un actant specific, diferit de subiectul principal, fie la cel comun dar predicatul secundar – la altă acțiune/stare etc. în raport cu predicatul principal; există, de asemenea, determinanții specifici spicurilor, raportabili semantic gramatical la alți determinanți, iar acestea sînt fapte suficiente pentru postularea realității spicurilor. De asemenea, controlul funcției predicative prin echivalarea cu moduri personale și predicative (conjunctivul, cel mai frecvent) impune acceptarea noțiunii propuse, control posibil prin moduri personale: *îmi place a-l vedea = îmi place să-l văd; îmi place văzîndu-l = îmi place să-l văd; îmi place observat de alții = îmi place să fiu observat de alții; este de observat ceva = este să observ ceva; accept a fi conciliant = accept să fiu conciliant; a munci este a produce = să muncești este să produci*.

Prin echivalări, subiectele și predicatele secundare devin, structural, predicate principale, în care sînt ocurente subiecte secundare și predicate, semantic și gramatical principale, precum sînt secvențele formate din verbe la infinitiv precedate de pronume relative sau adverbe relative, *am ce spune/ cum spune/ cînd spune/ cum spune*. Structurile *spicurilor* sînt aceleași ca cele tradiționale necumulative și, circumstanțial, integratoare

În construcțiile sintactice omonime sau paronime următoare, sînt identificate SPIC-uri, afit cele din partea stîngă (A) a tabelului, cît și cele din partea dreaptă, deosebirea între ele constînd în prezența/ absența implicării semantice a subiectelor secundare comune cu cele ale propozițiilor integratoare (subiecte necumulative).

A	B
1. <i>făcîndu-mi [tu] semnele convenite, eu am venit</i>	1. <i>făcîndu-mi [tu] semnele convenite, m-ai ajutat</i>
2. <i>a face [tu] semnele convenite te-am învățat bine</i>	2. <i>a face [tu] semnele convenite ai învățat bine</i>
3. <i>impulsionat [eu] de semnele convenite, tu m-ai ajutat</i>	3. <i>impulsionat [eu] de semnele convenite, am venit spre tine</i>
4. <i>de ales [eu] nu mi-ai permis</i>	4. <i>de ales [tu] ți-ai permis</i>

În primele două *spicuri* (utilizăm denumirea ca nume comun), *făcînd* este predicat secundar, *[tu]* este subiect secundar (subînțeles), *semnele* este complement direct, și *convenite* –atribut; funcțiile sintactice de subiect și predicat secundare identice sînt ușor identificabile în fiecare spic, verbele din cadrul lor avînd însă și alte funcții sintactice, în cadrul întregii propoziții; cele de la A: complement circumstanțial de mijloc (la 1), respectiv complement direct (la 2), atribut circumstanțial (la 3), complement circumstanțial de relație (la 4). Pentru alte exemple, vezi și II. Spicurile de la A sînt spicuri *cumulative integral*, prin subiecte și predicate secundare, iar spicurile de la B sînt spicuri *cumulative parțial*, numai prin predicatele lor. Definițiile subiectului și predicatului se aplică și noțiunilor nou exemplificate.

Structurile spicurilor exemplificate pot fi sporite cu alte două, una în care sînt ocurente, ca predicate secundare, cel nominal în B5, respectiv verbul impersonal, în B6.

A	B
5a. <i>fiind bolnav [eu], tu mă îngrijeai</i>	5a. <i>fiind bolnav [tu], te îngrijeai mai atent</i>
b. <i>a fi bolnav [eu] te îngrijorai</i> c. <i>fost bolnav [eu], tu m-ai suplini</i>	b. <i>a fi bolnav [eu] te îngrijorai</i> c. <i>fost bolnav [tu], nu mai luca</i>
d. <i>de fost bolnav [eu], [tu] ai simțit</i>	d. <i>de fost bolnav ai fost bolnav</i>
6a. <i>făcîndu-se noapte, am plecat</i>	6a. <i>făcîndu-se noapte, ea ne-a cuprins</i>
b. <i>a se face noapte n-am simțit</i>	b. <i>a se face acestea ne era permis</i>
c. <i>o dată făcute acestea, am plecat</i>	c. <i>o dată făcute acestea, am plecat</i>
d. <i>de făcut acestea [tu] nu ți-am spus</i>	d. <i>de făcut acestea ai făcut</i>

Cumulurile sintactice din aceste spicuri sînt, pe rînd, în primele patru exemple:

- A. *fiind bolnav* = predicat nominal secundar și complement circumstanțial de cauză;
- a fi bolnav* = predicat nominal secundar și complement circumstanțial (de relație);
- fost bolnav* = predicat nominal secundar și complement circumstanțial de cauză;
- de fost bolnav* = predicat nominal secundar și complement de relație;

iar în ultimele patru exemple:

B. *făcîndu-se* = predicat secundar și complement circumstanțial de timp, iar *noapte* = subiect secundar și component al expresiei verbale cu funcție de complement;

a se face = predicat secundar și complement direct, iar *aceasta* = subiect secundar și complement direct;

făcute = predicat secundar și complement circumstanțial de timp

acestea = subiect și complement direct;

de făcut = predicat secundar și complement direct, iar *acestea* = complement direct și complement direct;

Definiție. Numim *spicuri* structurile propoziționale care conțin predicate secundare, eventual și *subiecte secundare*, specifice lor, posibil și alte părți de propoziție.

Există propoziții (foarte puține) în care sînt ocurente toate cele șase structuri de spicuri; în care unele din acestea coexistă cu spicuri; în care sînt ocurente numai acestea; în care nu sînt identificabile nici unele, nici altele.

Exemplificările noastre, considerate separat, sînt, firesc, atît din categoriile de propoziții de la A, cît cele de la B, deci atît cele cumulative integral cît și cele cumulative parțial.

Cumulurile sintactice din spicuri și din propoziții sînt *directe* pentru predicate și *indirecte* pentru subiecte și pentru celelalte părți de propoziție ale lor:

- predicate secundare și subiecte secundare + complemente circumstanțiale și complemente directe
- predicate secundare și subiecte secundare + complement directe + complemente directe
- predicate secundare și subiecte secundare.

Spicurile sînt *structuri*, fiindcă sînt construcții sintactice formate din cel puțin o parte de propoziție cumulativă (predicatul secundar); sînt *propoziționale*, fiindcă în componența lor intră obligatoriu cele două părți de propoziție principale, subiectul și predicatul, proprii lor și identificabile prin acord gramatical (evident în cazul verbelor pronominale) sau prin analogie; sînt *intrapropoziționale*, fiindcă aceste părți de propoziție sînt secundare în raport cu subiectul și predicatul propozițiilor în care sînt ocurente; sînt *cumulative*, fiindcă predicatele lor, eventual și subiectele lor, specifice, au două funcții sintactice, una în cadrul lor, iar alta – în cadrul propozițiilor din care fac parte; le sînt proprii, funcțional, de asemenea, atributele, complementele și alte părți de propoziție subordonate celor două precizate, precum și propoziții subordonate, fapt care susține caracterul lor propozițional (pentru exemple, vezi II, *infra*).

Predicatele secundare exprimate prin verbe pronominale la gerunziu și infinitiv se pot acorda și formal (prin pronume) cu numele subiect (exprimat sau

subînțeles), iar cel participial – în gen și număr, analogia cu acestea rămânând singurul indiciu al relației de inerență, în celelalte situații (pentru exemple, vezi indicația de mai sus; vezi și: *uitându-mă la el, a înțeles; a te uita la el înseamnă a-l atenționa; ei – aleși, noi am plecat* ș.a.).

Ocurența spicurilor nu este sistematică, existând propoziții care le conțin și propoziții care nu le conțin, acestea din urmă fiind *propoziții supradezvoltate*. Atunci când sînt identificabile, avem datoria de a le identifica și de a le analiza dublat, în contextul propoziției întregi, și intrinsec.

Teoretic, în una și aceeași propoziție pot fi identificate toate cele șase categorii de spicuri, însă practic cel mai adesea sînt ocurente numai una sau două categorii (noi am identificat maxim trei). Ele sînt clasificabile după structuri sintactico-morfologice și după funcția dublă a subiectului secundar (la prima clasificare am renunțat, în lucrare, considerînd-o ușor de realizat).

Construcțiile sintactice intrapropoziționale necumulative, semnalate deja în unele lucrări gramaticale, pot fi numite *spinuri*, acestea interesînd aici numai pentru a fi deosebite de *spicuri*, ambele fiind structuri sintactice intrapropoziționale (*spi-uri*). *Spinului* și *spiului* le lipsește subiectul propriu, semantic și gramatical, adică una dintre jumătățile funcționale esențiale ale spicului, căruia, împreună cu predicatul secundar îi dă legitimitate de existență (în cazul ultimei structuri, 6, posibil și predicatul secundar), cealaltă jumătate, predicatul, deși ocurentă, fiind suficientă pentru identificarea unui *spic*.

II. Este necesar să trecem de la exemplificarea demonstrativă a spicurilor la relevarea lor textuală integrală, scop în care am apelat la propoziții din texte care oferă exemple relativ mai numeroase și mai variate decît alte texte, și anume, prioritar, la fragmente din N. Bălcescu, N. Iorga, O. Goga și V. Voiculescu¹, iar, pentru limba actuală, la cîteva propoziții din articole recente de ziar. Unele dintre ele dau ocazia relevării nu numai a aspectelor teoretice relevate *supra*, cît și a altora, de importanță specifică variabilă. Limităm descrierea la spicuri raportate la determinantul lor, faptul cel mai important, și fără a releva structura și relațiile dintre ele, ușor identificabile. Dăm prioritate *spicurilor* cu subiect secundar, atît gramatical, cît și semantic.

Spicuri cu predicat gerunzial

„[...] nu o dată am simțit *alunecînd prietenește umbrele alor mei [...]*” (I, p. 7); spic complement direct și predicat verbal (în plus, atributul *alor mei* este

¹ N. Bălcescu, *România supt Mihai-Voievod Viteazul*, Editura Albatros, București, [1973] (sigla: B); N. Iorga, *O viață de om așa cum a fost*, Editura Minerva, București, 1972 (sigla: I); V. Voiculescu, *Ultimul Berevoi. Povestiri II*, Editura pentru literatură, București, 1966 (sigla: V); Octavian Goga, *Mustul care fierbe*, Editura SCRIPTA, București, 1992 (sigla: G).

raportabil, semantic, la *am simțit*)

„[...] Fără nici o îndrumare și fără nici o oprire – *mama dăruindu-mi chiar [...] aceeași carte pentru încă o dată* – am străbătut această *literatură [...]*” (I, p. 15); spic incident și predicat verbal (în plus, *mi* este raportabil la predicatul principal)

„*Acestea petrecându-se astfel*, pînă înnoptă, armia creștină, nemaiaivînd vreme a tăbărî, se hotărî a bivuaca pe loc” (B, p. 134); spic temporal și predicat verbal

„[...] *noaptea apucîndu-l [...]* fu silit a să trage” (B, p. 135); spic cauzal și predicat verbal (în plus, complementul din spic este raportabil la predicatul principal)

„Așezată la porțile împărătești și în trecătoarea barbarilor, Dacia noastră mai mult de 8 secolii îi văzu *trecînd și retrecînd pe pămîntul său*” (B, p. 5); spic predicativ suplimentar și predicat suplimentar multiplu

„[...] *auzînd și vestea răspîndită că [...], cătînd și la demoralizarea armiei sale*, temerea îi cuprinse inima [...]

„Puteți oare suferi a-i vede acum *sau trăgîndu-se înapoi, părăsiți fiind de voi, sau însemnînd cu sînge locul și întemeindu-l cu moarte [...]*” (B, p. 137); spicuri predicative circumstanțiale și predicate (*de voi* este relaționabil cu *puteți*)

„Îl vedeam *alergînd (...), împingîndu-i, îndemnîndu-i, silindu-i pe toți [...]*” (B, p. 148); spicuri predicative suplimentare și predicate verbale

„*Aflîndu-să în calea barbarilor*, peste dînsa se vărsă mai întîi acel îngrozitor potop de neamuri care înecă toată Europa” (B, p. 229); spic atributiv circumstanțial și predicat verbal

„În această rînduială, *deschizîndu-i cealaltă oaste drum*, înaintă acest batalion” (B, p. 371); spic cauzal și predicat verbal (în plus, complementul indirect *-i* este relaționabil cu predicatul principal; în continuare, renunțăm la identificarea *relaționărilor suplimentare*, diferite de cele referitoare la *cele principale*, obiectul studiului)

Spicuri cu predicat infinitival

„Acum întîiași dată vedem *ideea de unitate a se arăta*” (B, p. 6); spic completiv direct și predicat verbal suplimentar

„[...] trimise ucigași *spre a-l prinde și a-l aduce la București, sau a-l ucide prin taină*” (B., p. 22); spicuri finale și predicate verbale determinante suplimentar

„Se judecă atunci a fi de mare trebuință *a pune o stavilă între castel și insula* de unde venea ajutoare” (B, p. 135); spicuri subiective și predicate nominale

„[...] scrise lui George Basta [...] și îl rugă *d-a nu-l supăra și lovi nici într-un chip [...]*” (B, p. 235); spicuri indirecte și predicate verbale

„lui îi trebuia însă oarecîtăva vreme *spre a se înțelege bine cu turcii, polonii*”

și *Movilă și a se întemeia în țară, a se îngriji de oaste și a dobândi ajutoare de la aliați*” (B, p. 237); spicuri atributive și predicate verbale

„[...] cardinalul însărcină pe Csomortany *a spune lui Mihai a-și lăsa țara*” (B, p. 248); spic indirect și complement indirect, complement direct și predicat verbal

„Dar atîta n-ajunge *pentru a înțelege tot ce avem în noi străin*. « Străin » e un fel *de a vorbi și nu cel mai bun*” (I, p. 3); spic consecutiv și predicat verbal

„[...] știa totdeauna să spuie în auzul tuturor, și în ciuda oricui, ceea ce nu este îngăduit *a se spune*” (I, p. 302); spic subiectiv și predicat verbal

„*Pentru a se adăugi o nouă recoltă* am mers și în Suedia” (I, p. 307); spic final și predicat

„Dar dacă *înainte de a ajunge* îl jefuiesc hoții?” (V, p. 32); spic temporal și predicat

„Era un chip *de a-l aduce acasă și a-l da cu capul* de realități pe acest copil risipitor” (V, p. 60); spicuri atributive și predicate

„[...] *pentru a scăpa de multe complicații mărunte*, o voință tare și o mînă strînsă pumn vor prețui veșnic mai mult [...]” (G, p. 263); spic de relație și predicat verbal

Spicuri cu predicat participial

„Apoi trimise pe cei mai buni din pușcașii săi, carii căzură cu furie asupra dușmanilor, *osteniți de luptă, răniți și slăbiți*, măcelărindu-i groaznic” (B, p. 132); spicuri elemente predicative suplimentare cu predicate verbale

„Locuitorii transilvăneni, îngrijați, începuseră a cîrti asupra împăratului, zicînd că nu-și îndeplinește făgăduielile *făcute* cînd i s-a închinat Transilvania” (B, p. 212); spic atributiv cu predicat verbal

„[...] dînd [luptă] asupra sîrbilor și ungurilor lui Mihai, *osteniți de o lungă luptă*, îi respinse înapoi (...). Mihai (...) respinge înapoi toate trupele lui Huszar, *încremenite de atîta voinicie*” (B, p. 276); spicuri atributive cu predicate verbale

„Cu toate acestea, Andrei, nevrînd *a fi întîrziată* *suita sa de bagajele cele multe*, vrea să le părăsească (...)” (B, p. 288); spic complement direct cu predicat verbal

„[...] fură uciși în cale prin paznicii *orînduiți* de streajă de Mihai [...]” (B, p. 361); spic atributiv cu predicat verbal

„De la dînșii și de la alții *veniți la mine prin mama mamei mele*, am acea simțire pentru tot ce se leagă de acest pămînt (...)” (I, p. 5); spic atributiv cu predicat verbal

„Se crede că un copil nu poate să înțeleagă decît într-o biată formă *topită, spălăcită, vulgarizată și trivializată* povestea de vitejie (...)” (I, p. 11); spic atributiv cu predicate verbale

„Desigur că e ceva din acest întîi pas *făcut pe sama mea în toată acea însușire a limbilor străine* [...]” (I, p. 9); spic atributiv cu predicat verbal

„[...] punem mâna și pe cal, și pe grec, și pe răsplata stăpînirii *pusă pe capul lui Amoășei!*” (V, p. 32); spic atribut cu predicat verbal

„Parcă nu l-aș fi cunoscut *ca pe veșnicul torturat al vieții, mare neînfrînat lăuntric, agitat tot timpul (...)*” (V, p. 66); spicuri elemente predicative suplimentare cu predicate

„Pledai cu elocvență contra lui plîngerea pămîntului și a vitelor, a codrilor și a oamenilor *părășiți, trădați, vînduți de el*” (V, p. 79); spicuri elemente predicative suplimentare cu predicate

„Încolo, *trecut odată momentul critic*, selecțiunea liniștită va începe și poporul nostru va apuca să primească binefacerile societăților constituite” (G, p. 139); 1 spic temporal și 1 spic atribut în cumul cu predicate verbale

„*Înlăturat odată* ce este irealizabil, rămîn toate justele lor revendicări [...] (G., p. 57); spic predicativ suplimentar și predicat; subiectivă în loc de subiect

Spicuri cu predicat verb la supin

„(...) nu poți intra fără numai prin șapte porți întărite de natură, *lesne de apărat, foarte anevoie de cuprins*” (B, p. 228); (se adaugă spicul cu predicat participial *întărite de natură*); spic atributiv cu predicate

„Dar este *de crezut* că el se arată astfel (...)” (B, p. 269); spic nume predicativ cu predicat verbal

„Gaspar Corniș (...), vrînd să facă o recunoaștere spre dreapta, ca să vadă ce e *de făcut în starea de atunci* a luptei, fu fără veste ocolit (...)” (B, p. 278); spic cu nume predicativ la supin cu predicat verbal

„De la ei vine ceva mai scump decît toate moștenirile materiale, mai greu *de purtat decît toate sarcinile (...)*” (I, p. 3); spic cu atribut și predicat verb la supin și predicat verbal

„Dar era încă destul *de cules*, nu atît în ce privește istoria românilor, pe care, o viață întreagă (...) n-am pierdut-o din vedere (...) – și totuși era ceva *de cules în rapoartele (...)*” (I, p. 219); aceleași funcții precizate *supra*

„În tot cursul unor studii care nu erau ușoare și care ceruseră concentrarea asupra lucrurilor *de învățat* și asupra lucrurilor *de scris*, nu întrerusesem o clipă relațiile cu țara (...)” (I, p. 220); spic cu atribut și predicat verbal cumulat

„(...) grecul i-a destăinuit că are să se întîlnească cu un negustor pentru un armăsar *de cumpărat*” (V, p. 32); aceleași funcții ca mai sus

„Sînt anumite noțiuni *de limpezit* în vălmășagul actual al frămîntărilor noastre [...]” (G, 81); cumul identic cu cel de dinainte

Spicuri cu predicat nominal

„Ea le aduse aminte azilul ce le dedese Ardealul (...), ajutorul ce îi dedese prințul Sigismund *spre a se face domn (...)*” (B, p. 253); spic final cu predicat nominal

„(...) cardinalul (...) ieși din capitala sa (...), ursit *a fi o privesiște* ticăloasă a lunecoaselor lucruri omenești” (B, p. 264); spic complement indirect cu predicat

nominal

„Cinstea și slujbele făcute și priimate l-ar fi îndatorat a rămînea credincios lui Andrei (...)” (B, p. 275) (aceleași interpretări)

„(...) alții, ca dușmanul să nu-i poată lovi, fiind el călare și ei pe jos, răstoarnă caii (...)” (B, p. 288); spicuri cauzale și predicate nominale

„Nu văd fața (...) devenită tristă de oboselile pasiunii (...)” (I, p. 19); spic atribut cu predicat nominal

„Ajunsesem la rezultatul care mă împiedica de a părea ignorant în rosturile cele mai firești ale țerii mele (...)” (I, p. 218); spic completiv indirect cu predicat nominal

„[...] deasupra literaturii de import a oaspeților ajunși stăpîni acolo pe malul Dunării, s-a ridicat acel glas [...]” (G, p. 254); spic atribut cu predicat nominal

„Maidanezul devenit comunitar [...] n-are alt dușman natural [...]” („Jurnalul național” din 2 decembrie 2011, p. 19, col. 4, jos); spic atribut cu predicat nominal

Spicuri relaționate cu predicate verbe (sau expresii) impersonale

„(...) pacea încheiată cu turcii și cu tătarii este numai o prefacere, pînă să-i vie bine a se declara dușmanul lor (...)” (B, p. 246); spic subiect cu predicat suplimentar

„(...) mie mi se cade a porunci, vouă a asculta” (B, p. 252); spicuri subiect cu predicate

„(...) ei îi povățuiră (...) că mai bine este a scutura odată o nevrednică robire, decît a să lăsa trăi vecinic supt împilare, ei și neamul lor” (B, p. 258); spic subiectiv și spic comparativ, cumulate cu predicate verbale suplimentare

„Era greu, într-adevăr, a nu să întîmpla oarecare eccesuri și a păstra o strașnică disciplină (...)” (B, p. 261); spicuri subiect cu predicate verbale

„Se propuse încă de a se cruța viața celor ce vor voi a fugi dintr-o tabără într-alta (...)” (B, p. 273); spic complement direct cu predicat verbal

„(...) văzînd că bătălia nu mai e nehotărîtă și că rămîne numai a o sfîrși, împinge înainte cîteva cete din oastea sa” (B, p. 279); spic subiect cu predicat verbal

„Deosebit de aceasta, Mihai făcu a se propune pe de lături agenților împăratului că (...)” (B, p. 316); spic complement direct cu predicat verbal

„(...) fără a aștepta a se ivi de ziuă, dete armiei sale semnul de plecare (...)” (B, p. 364) (aceleași interpretări de mai sus)

„(...) cu toate acestea, nu era alt/ de făcut (...)” (B, p. 385); spic atribut cu nume predicativ

„Ni să cade a vărsa lacrimi amari asupra acestii mari nenorociri (...)” (B, p. 386); subiect cu predicat verbal

„[...] și-a dat seama că a menaja și mai departe aceste tendințe centrifugale

înseamnă *a zdruncina unitatea iugoslavă și a reduce la o stare de mozaic regatul [...]*” (G, p. 262); 2 spicuri, unul subiect și altul predicat, relaționate copulativ, în cumul cu subiect, și respectiv predicat.

*

* *

Considerăm inutile observații similare cu cele anterioare, repetînd totuși că, peste tot, al doilea element al cumulului sintactic intrapropozițional este, ca și anterior, predicat secundar relaționat cu subiect secundar propriu, că subiectele secundare (neexprimate, cel mai adesea) sînt observabile contextual (direct, prin expresia lor, sau prin acord în gen și număr cu predicatul participial) și că identificarea structurilor cumulurilor este relativ ușor de realizat.

Spicuri variate structural și relațional

„(...) astfel ele rămîneau pentru noi literă moartă, toată luarea aminte îndreptîndu-se asupra bucăților duioase, atingînd sentimentele general umane” (I, p. 43)

„(...) ce sfat ar fi mai bun: *a urma fără întîrziere pe dușman, silind în acea spaimă a-l ajunge și a-l birui undeva, sau a lua mai întîi cetatea Tîrgoviștea (...)*” (B, p. 115)

„Loviturile cele dese și neîntrerupte ale artileriei, în puține ceasuri, fac o spărtură în ziduri, care, *socotîndu-să îndestul de largă*, îndată se alese de tot cortul cîte doi soldați și, *formîndu-să astfel o ceată bună*, i se porunci *a da asalt*, trecînd brațul Dunării pe vase (...)” (B, p.134)

„(...) *toată Țara de Jos pustiită, locuitorii descurageați și risipiți fugind înspăimîntați* de sila ce le făcea *d-a fi războinici și d-a-și apăra vetrele (...)* fu silit a se adresa la poloni (...)” (B, p. 143-144)

„De aceea, cînd în aprilie sultanul îi trimise doi ceauși, vorbindu-i de pace și rugîndu-l *a-l lăsa a trece cu oștirile în Ungaria*, el nici nu vroi a-i priimi (...)” (B, p. 171)

„Ei era atunci foarte îngrijați de amenințările turcilor din Banat *de a năvăli fără veste asupra-le, fără a fi gata de împotrivire*” (B, p. 212)

„(...) inima lui ofta dupe războaie, care hrăneau dragostea lui *d-a auzi pe toți slăvind numele lui*” (B, p. 212)

„Political va admira felurimea națiilor și a religiilor *adunate din toate colțurile lumii pe acest pămînt*, unde Dumnezeu însuși pare *a le fi chemat, întinzînd înaintea lor o masă așa de îmbelșugată (...)*” (B, p. 228)

„[...] *făgădui a fi îngăduitor* întru toate [...], spic în care sînt cumulate funcțiile de element predicativ suplimentar și de predicat nominal secundar

„Trebuia oare *a-i lăsa timp a ne izbi și a ne pune în stare de a nu-i putea sta împotrivă?*” (B, p. 254)

„(...) voi ați dat pas unui dușman *îngrozit și pus în risipă a-și aduna puterile*” (B, p. 277)

„Dar, nefiind hotărît Mihai a purta îndată războiul în Polonia, intrarea în Pocuția era o greșală (...)” (B, p. 326)

„Învățați a urî și a disprețui nația română în iobagii lor țăraniilor lor venea cu ciudă a-și pleca trufașul și semețul cap supt un stăpîn român” (B, p. 339)

„Ei uciși și țara umplîndu-să de sîrbi și români, atunci lesne vom putea pune mîna pe hotarile Ungariei (...)” (B, p. 345); spic temporal și complementul coresponzător (se adaugă spicul participial, cu aceleași funcții)

„(...) văzu pe poloni stînd, formați în scadroane, în cîmpie, puțin departe de sat, nehotărîți ce să facă” (B, p. 371)

„Aceștia, fiindu-le poruncit d-a nu se mișca din loc fără numai fiind chemați, văzură priveriștea (...)” (B, p. 387)

„(...) N-ar cuteza să tăgăduiască tot ceea ce-i vine (...) de la acea vastă umanitate risipită pretutîndeni, acel eter uman umplînd toate spațiile (...)” (I, p. 3)

„Și astfel nu scriu din ambiție – adesea-mi ascund cărțile și nu-mi place a vorbi de ele –, ci din impulsul cu neputință de înlăturat al tradiției, care vine de la această femeie, moartă tînără, după despărțirea, *voită de ea*, de un soț care nu-i înțelegea nevoile de o viață culturală (...)” (I, p. 7)

„Nu pentru a mă opri uneori – căci e așa de greu, mai ales cînd ținta ți-ai ales-o atît de sus! –, ci pentru că, *o dată stabilită aceasta*, să nu mă despart niciodată (...)” (I, p. 18)

„...De la ei vine ceva [...] care adesea trebuie înfruntat [...], felul lor de a fi transmis, corectat, sintetizat cu mii și mii de experiențe [...]” (I, p. 3)

„În fața lui Bogdan el a stat totdeauna cu cea mai dîrză hotărîre *de a-l distruge, tăgăduindu-i orice posibilitate de a fi folositor*” (I, p. 280)

„D. Mihail Dragomirescu, acum profesor de estetică aplicată la literatură, în care credea că are de spus ceva nou (...), care s-a dovedit a fi doctrina științei capodoperelor, *studiate în ele însele* (...), a adus în multe coaliții, *făcute, desfăcute și refăcute contra exercițiului dreptului meu elementar de a trăi*, un element de hazlie brutalitate, *mergînd pînă la tăgăduiri* (...)” (I, p. 402)

„(...) prima etapă a evenimentului, *considerat a fi cel mai important* (...), *așteptat de atîta vreme*, a fost atinsă” („Magazin săptămînal cultural științific independent”, 2012, nr. 7, p. 3)

„Colecția reprezintă [...] o șansă în plus *oferită filosofiei de calitate de a da tonul dezbaterilor* [...]” („Cronica”, nr. 10/2011, p. 14, col. 3, 105).

Structuri propoziționale intrapropoziționale parțial cumulative

„La răspîntia uliței, *coborînd spre casă*, mă mai opresc în drum și cum privesc înapoi, țintirimul îmi apare în amurgul tîrziu *semănat cu limbi de flăcări galbui albastre, cuprinzînd din toate părțile trupul bisericii într-o cunună de foc ca o aureolă...*” (G, p. 267);

„Ajuns la casa mea din capul satului, mă mai urmăresc încă de departe, *aduse pe vîntul moale de seară*, frînturi din colocviul cu cei de subt pămînt, în

vreme ce m-așez pe scaunul de pe prispă cu mintea răscolită de problemele vieții de la țară” (G, p. 267);

„Dar, în sfârșit, părăsit de ai săi și de noroc, văzîndu-și toată tabăra coprinsă, oștirea rezlețită fugind în toate părțile, cu inima sfișiată de durere, el să lăsă a se trage de puținii credincioși rămași pe lîngă el, care vrea a-l mîntui [...]” (B, p. 163); în această unică propoziție integratoare, coexistă, circumstanțial, cinci spicuri, în ordinea din text: patru participiale și unul gerunzial, unul participial, altul gerunzial și altul infinitival. Calitatea părților de propoziție cumulate cu ele, separat, poate fi ușor identificată. (Se adaugă coexistența cu celelalte părți de propoziție).

Relaționări

Exemplele sînt preluate din exemplificările date mai sus.

- Relații de *subordonare*, exprimate prin prepoziții sau prin juxtapunere, între:
 - a) spicuri și o parte de propoziție din afara lui, precum în toate exemplele de spicuri: „(...) îl rugă *d-a nu-l supăra și lovi*, căci el dorește a întări toate cele *încheiate cu solii (...)*” (B, p. 235); „(...) e necuviincios lucru (...) *de a-și petrece vara închiși în tabără, topindu-să de moliciune*” (B, p. 241).
 - b) sau, respectiv între spicuri, precum și în exemple date mai sus.
 - c) sau, în interiorul spicului, între determinanți și determinați, precum și în exemple date mai sus.

Situația de la a) dovedește statutul de subordonare intrapropozițională a spicului, în raport cu restul propozițional.

- Relații de *coordonare* între spicuri, exprimate prin conjuncții sau prin juxtapunere, precum în „Lui îi trebuia însă oare cîtăva vreme *spre a se înțelege bine cu turcii, polonii și Movilă și a se întemeia în țară, a se îngriji de oaste și a dobîndi ajutoare de la aliați*” (B, p. 237) și în exemple date *supra*.

- Relații de *inerență*, între componentele predicatului nominal secundar, precum în exemplele date *supra* pentru acest tip de predicat.

- Relația *apozitivă*, între spic și restul propozițional, precum în: *mi-a dat următoarele sfaturi: a mă duce acolo și a fi înțelegător*.

Cum se poate observa, nimic neobișnuit nu este identificabil, față de morfosintaxa cunoscută.

Renunțăm la precizarea cumulului sintactic ocurent în exemplificări (acesta poate fi identificat ușor).

*

* *

Din aspectele teoretice și din exemplificare rezultă *concluziile* care

urmează:

1. Cumulul sintactic se realizează atât la nivelul unor părți de propoziție – element predicativ suplimentar, atribut circumstanțial, nume predicativ (după interpretarea – la care ne-am asociat, cu altă ocazie – că nu există funcția de predicat nominal, ci numai aceea de predicat, „numele predicativ” fiind un tip de atribut „circumstanțial”), atribut ș.a. (fapt binecunoscut), ci și la nivelul, superior, de structuri propoziționale intrapropoziționale cumulative sau *spicuri*, structuri formate dintr-un *subiect secundar*, uneori specific (exprimat sau neexprimat), semantic sau/și gramatical, relaționat cu un *predicat secundar*, totdeauna exprimat, specifice, unul în raport cu *subiectul principal* și, altul, cu *predicatul principal* (introducem, cu această ocazie, noțiunile și denumirile acestora). Cine nu acceptă noțiunea de „spic” nu poate răspunde la o întrebare precum *ce funcții sintactice* au părțile de propoziție din cunoscuta propoziție (Eminescu) „*Căci voi murind în sânge, ei pot să fie mari*”.

2. Identificarea lor se obține prin încercările de relaționare integrală, sistematică, a fiecărei părți de propoziție, pe rând, cu celelalte părți de propoziție, reținându-se ceea ce este cumulativ, precum și, pentru imaginea lor globală, și determinanții, necumulativi direct, proprii lor.

3. Recunoașterea noțiunii sintactice de „spic” dă seama de receptarea realității și complexității comunicative transmise verbal și, în același timp, evită segmentarea propoziției, concepute tradițional, în propoziții neindependente și numai parțial comunicative.

4. Spicurile pot conține orice funcții sintactice (de predicat, de atribut, de subiect, de complement direct, de complement indirect, de complement opozițional ș.a.), iar identitatea funcțională a elementelor cumulului nu este obligatorie, și rareori recurentă. În cadrul lor, predicatele (secundare) sînt exprimate prin verbe la modurile nepersonale

5. Orice mod al verbului este predicativ, dar în una din două categorii: predicat principal, ca verb personal, dar predicat secundar în spicuri și spinuri, inclusiv în cazul verbelor pronominale, personale doar prin „accidental” numit pronume reflexiv.

6. În situațiile în care, în aceeași propoziție, coexistă două sau mai multe spicuri, ele se relaționează prin conjuncții coordonatoare, prin prepoziții (sau prin locuțiunile corespunzătoare), prin juxtapunere și prin acord gramatical.

7. Tot prin aceste „elemente de relație” intrapropoziționale se realizează relaționarea spicurilor cu restul propoziției integratoare (exemplificarea

este relativ lesne de extras din exemplele date *supra* și din alte exemple, inedite).

8. Părțile de propoziție din spicuri formează structuri de propoziții suplimentare, fiecare cu structura și cu relațiile ei, neexistând, în cadrul lor, spicuri multiple. Atâtea spicuri există câte predicare secundare sînt ocurente.

9. Acceptarea noțiunii de „spic” reabilitează, în mod necesar și specific, noțiunea de „subiect”, integrată, inadecvat, în unele orientări gramaticale recente, în categoria, inferioară, a determinantilor de tip complement, neținîndu-se seama de caracterul obligatoriu al subiectului *vs* neobligatoriu (gramatical, dar obligatoriu semantic) (*plouă, ninge* etc. au subiect, nedeterminat, dar exprimat și determinat astfel în alte limbi – corespondentul, în chineză, fiind, se știe, unul exprimat; în echivalare: *cerul plouă* etc., în română fiind vorba de, doar, „accident sintactic”).

De asemenea, „spicul” se impune prin realitatea lui fenomenală (în sensul filozofic al termenului), evită raportarea la *presupusele* (noi credem că și *iluzoriile*) noțiuni de „structură de adîncime” corelată, prin „transformări”, cu o „structură de suprafață”, aceasta din urmă fiind obținută de vorbitor printr-o, la fel de improbabilă, convertire a precedentei (lingvistul are datoria să descrie, prin terminologia lui, ce i se oferă, nu să impună, ca realități, supoziții date ca certitudini).

10. Predicatul (secundar) și, eventual, subiectul (secundar) al spicului formează cumul sintactic cu o parte de propoziție exterioară lui, suportînd deci o dublă interpretare.

11. Spicurile sînt neindependente și subordonate.

12. Acceptarea noțiunii de „spic” permite o interpretare mai adecvată la realitatea unor structuri sintactice ale limbilor studiate prioritar, pînă acum, de tipul latinei sau englezei, în care sînt admise predicative verbele la modul infinitiv, în (între celelalte exemple) *difficile est amicitiam manere*, respectiv *he told me to come*. În consecință, aspecte sintactice specifice limbilor pot fi identificate prin noțiunea generică propusă de noi, aceea de „spic”, nu numai pentru limba română.

13. Propozițiile supradezvoltate – cele conținînd atît verbe la un mod personal, cît și verbe la moduri nepersonale, adică *spicuri* și *spinuri* – devin fraze prin echivalarea verbelor acestora, cunoscută, cu moduri personale (infinitivul trecut în conjunctiv etc.), fapt care dovedește relaționarea structurală între construcții sintactice (denumire supraordonată) și structuri sintactice (denumire subordonată).

14. În teoria sintactică pot fi introduse, atît denumirile propuse de noi

pentru structurile propoziționale intrapropoziționale, cât și, mai ales, noțiunile denumite prin ele.

15. Acceptarea realității existenței *spicurilor* este la fel de legitimă ca și recunoașterea cumulului sintactic în părțile de propoziție numite atribut circumstanțial, element predicativ suplimentar, nume predicativ ș.a.

16. Recunoașterea *spicurilor* menține unitatea structurală și semantică a propoziției concepute tradițional.

17. Acceptarea noțiunilor de „spic”, „subiect secundar”, „predicat secundar”, „subiect semantic” vs „subiect principal”, „predicat principal”, argumentează suplimentar unitatea propoziției.

(Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași)